

STILURI EDUCATIVE ALE FAMILIILOR CE EDUCĂ COPII CU DIZABILITĂȚI SENZORIALE

*Emilia LAPOȘIN, dr. în științe pedagogice, conf.univ.,
UPS "I. Creangă", Chișinău, RM
Olesea FRUNZE, dr. în științe pedagogice, conf.univ.,
UPS "I. Creangă", Chișinău, RM*

Summary. Apriori it is known that the environmental relationships in which these children grow up and are educated, especially family relationships, can influence their level of socialization. According to traditions, formed in the ex-Soviet countries, the education of the blind children is analyzed in the most cases exclusively through child's own problems. It is considered sufficient to take into consideration the methodical recommendations for the parents regarding training problems and some advises regarding child's education. In pedagogy, such authors as C.Cucoș (2009), C.Ciobanu (2009) it is highlighted the double role assumed by the parents in children development. On the one hand the family must create a trustful and respectful environment, and on the other hand to offer support in the learning process.

Keywords: children, family, sensory disabilities, educational styles.

Actualmente interesul vizavi de educarea copiilor cu dizabilitățile senzoriale în familie este condiționat și de restructurarea sistemului de educare și de creșterea rolului acestuia în dezvoltarea personalității copilului și formarea socială.

Este cunoscut faptul că nașterea copilului cu cecitate modifică perspectivele de viață a familiilor și are o influență traumatizantă, distructivă asupra membrilor și relațiilor dintre ei. Schimbarea performanțelor unui membru comportă riscul de afectare a celorlalți membri.

Aprioric se cunoaște faptul că relațiile de mediu în care cresc și se educă acești copii, în deosebi e vorba de relațiile de interacțiune familială pot influența nivelul de socializare a acestora. Conform tradiției, formate în țările ex-sovietice, educarea copilului cu cecitate se analizează în majoritatea cazurilor în exclusivitate prin prisma propriilor probleme a copilului. Se considera suficient să ne limităm la recomandările metodice pentru părinți vizând problemele instruirii și unele sfaturi care se referă la educația copilului.

Mulți savanți precum: Maccoby și Martin (1983), Л.И.Солнцева, (1999), Н.И.Гуткина, (1989), С.М.Хорош, (1991) evidențiază următoarele stiluri educative prezente în familiile ce educă copii cu dizabilități senzoriale:

- *familii cu stil parental de supratutelar:* copilul este tratat și conceput de către părinți ca o ființă neajutorată și neputincioasă care are nevoie de protecție și apărare. Părinții acestor copii se caracterizează printr-un sentiment de vinovăție pe care permanent încearcă să-l ispășească. Hipertutela părintească îl face pe copil total dependent de părinții lui. Un astfel de anturaj familial frânează dezvoltarea la copil a așa calități forte de personalitate ca dragostea față de muncă, independența, responsabilitatea, capacitatea de a manifesta inițiativă, capacitatea de a se opune diferitor situații vitale și de a rezista

dificultăților cotidiene. Acest tip de familie a fost analizat de și de savanta B.B.Erova (1981): din zece copii cu dizabilități senzoriale în instituții preșcolare nici unul nu posedă deprinderi de deservire personală pe care le posedă prin excelență semenii lor cu dezvoltare tipică. Antipreșcolarii cu dizabilități senzoriale nu numai că nu le posedau dar nici nu doreau să facă ceva de sinestătător. Emoțiile pe care le trăiau copii cu dezvoltare tipică odată cu realizarea sarcinii, copiilor cu dizabilități senzoriale le lipsea;

- *familii cu stil parental indulgent*, dar domină atmosfera de prietenie și indulgență. Copilului i se acordă atenție sporită, este apreciat și lăudat pentru micile succese, însă nu-i este recunoscut dreptul de a lua decizii independente, părinții nu se socot cu doleanțele lui. Acestea au loc deoarece se consideră că preșcolarul cu tulburări senzoriale nu poate fi independent, emoțional stabil. Asemenea părinți nu sunt capabili de compasiunea copiilor, de aceea nu sunt capabili de a înțelege adecvat situațiile vitale în care au nimerit preșcolarii cu dizabilități senzoriale, de a conștientiza real interesele și necesitățile acestora. În așa tip de familie copilul este dependent total sau lipsit de inițiativă și închistat, sau plasat pe calea unui conflict cronic de durată;
- *familii cu stil parental neimplicat* : părinții au acceptat defectul fizic al copilului dar nu pot accepta emoțional însuși personalitatea copilului. Copilul trăiește într-o lume lăuntrică personală în care părinții nu au acces și nici nu încearcă să pătrundă, considerând acest lucru inutil și imposibil. Asemenea părinți au tendința de a-i înscrie pe copiii lor în școală speciale de tip internat pentru cei cu dizabilitate senzorială totală sau parțială. Unii părinți transferă responsabilitatea pentru acești copii pe seama cadrelor didactice. Tipul dat de relații familiale și mai mult acutizează sentimentul copilului de înstrăinare, necorespunderea normalității fizice, singurătate. Deseori asemenea părinți încearcă să compenseze lipsa afecțiunii parentale cu beneficii materiale pentru copii, conștientizând vina proprie față de copil și lipsa intereselor de părinți. Copilul, însă, nu este satisfăcut de lucrurile de valoare datorite de către părinți, fiind astfel considerat de părinte lipsit de conștiinciozitate. Toate acestea și mai mult intensifică neînțelegerea dintre părinți și copii. [4, p.44]

Se atestă cazuri când părinții suferă din cauza dizabilității și-și canalizează eforturile în direcția corectării dezvoltării lui în conformitate cu unele standarde. Părinții își doresc ca copilul să-și compenseze handicapul de vedere prin alte realizări fără a ține cont de aptitudinile și posibilitățile reale ale copiilor. Cerințele inadecvate înaintate de către părinți deseori poartă un caracter distructiv.

În pedagogie așa autori ca C.Cucoș (2009), C.Ciobanu (2009) evidențiază rolul dublu pe care își asumă părinții în dezvoltarea copiilor. Pe de o parte familia trebuie să creeze un mediu de încredere și respect iar pe altă parte să ofere suport în procesul de învățare. [3, p.600]

Iată de ce în vederea formării juste a acestor roluri se pot stabili drept scop al activităților cu familiile: implicarea eficientă a părinților în vederea sprijinirii procesului de învățare și transformarea părinților în parteneri de suport ai procesului de instruire și educare.

Aceast parteneriat este extrem de necesar deoarece deprinderile formate cu ajutorul psihopedagogului cel mai bine sunt consolidate în mediul familial, contextul optim suportiv al copiilor cu dizabilități senzoriale.

Modalitățile în care îi activăm pe părinți reprezintă un palier ușor sensibil, deoarece familia trebuie privită ca un participant activ ce vine să sprijine programul de reabilitare derulat de

specialist. Efectuând activități împreună cu părinții copiilor cu dizabilități senzoriale se simte prezența unor probleme care nu pot fi rezolvate imediat și în mod tradițional. Se remarcă că în familiile unde se nasc copii cu deficiențe activitatea părinților este îndreptată spre soluționarea problemelor actuale, pe când în familiile cu copii sănătoși toată activitatea e orientată spre viitorul copilului. Gama problemelor cu care se confruntă și se adresează părinții este diversă. Pe părinți de regulă îi preocupă: dezvoltarea copilului, procesul de învățare, educarea și tratamentul, normalizarea relațiilor între părinți și copii, între copilul cu deficiențe și semenii săi, menținerea climatului favorabil în familie etc. Părinții trebuie să fie instruiți să încurajeze la copii săi învățarea semnificativă, deprinderi de soluționare a problemelor și mai puțin să promoveze o învățare reproductivă.

În activitățile cu copiii părinții sunt cei care de fapt trebuie să se implice și la formarea la aceștia a deprinderilor reflexive: deprinderea de a-i observa pe copii în vederea stabilirii nevoilor și intereselor lor, abilitatea de a analiza cele observate și de a folosi aceste reflecții în următoarea activitate. Toate progresele obținute pe domenii se cer a fi notate în caietul de sarcini individuale pentru week-end în vederea formării părinților ca partener pentru propriul copil pe durata actului educațional. Se constată că stilurile educative diferă prin aspectele de comunicare existente în cadrul familiei.

Comunicarea determina în marea parte dezvoltarea proceselor cognitive, sferei emoțional-volitive, dezvoltării personalității. Б.Г. АНАНЬЕВ (1977), М. И. ЛИСИНА (1978) în cercetările sale indica comunicarea drept formă de activitate ce se formează treptat și depinde de o serie de factori. Majoritatea cercetătorilor optează pentru o comunicare eficientă și asertivă cu copii în general, și în mod special cu cei cu dizabilități senzoriale. Comunicarea – nu este doar o acțiune, ci o interacțiune specifică între cei care comunică, și care se află concomitent în postura de subiect și obiect al comunicării. Majoritatea pedagogilor și psihologilor [200,205] consideră comunicarea părinților una din cele mai importante tipuri de activitate, care influențează dezvoltarea și formarea personalității copiilor. Practicienii care lucrează cu adulții și copii cu deficiente senzoriale, indică că una din cauzele excluziunii sociale rămân a fi barierele de comunicare a copiilor.

Dezvoltarea socială presupune achiziționarea comportamentelor care trebuie să-i facă pe copii cu dizabilități senzoriale să fie mai eficienți în interacțiunile cu ceilalți. Orice comportament social este rezultatul unui proces de învățare a ceea ce este valorizat de către societate. Iată de ce părinți trebuie să-i învețe pe copii să înțeleagă ca simplu fapt că salutăm sau ne prezentăm persoanelor necunoscute sunt considerate modalități politicoase de a iniția o interacțiune. Deoarece astfel de comportamente sunt percepute ca fiind adecvate, manifestarea lor va fi încurajată și, ca atare, repetată în contexte similare.

Competențele sociale presupun o componentă legată de abilitățile interpersonale, precum și o componentă legată de abilitățile intra-personale de control comportamental. În lipsa capacității de inhibiție comportamentală, nu putem vorbi de capacitatea copiilor de a-și aștepta rândul, la fel cum incapacitatea de a respecta regulile afectează abilitatea acestora de a se integra în grup. Abilitățile sociale intra-personale sunt strâns legate de competențele emoționale. Dobândirea strategiilor de comunicare și dezvoltarea autonomiei favorizează capacitatea de exercitare a controlului asupra propriului comportament. **Toate aceste competențe se formează și se dezvoltă în familie și sunt în marea parte condiționate de stilurile educative prezente în familiile copiilor cu dizabilități senzoriale.**

Părinții ce educă copii cu dizabilități senzoriale trebuie să dezvolte la copii :

- ✓ Capacitatea de a relata verbal acțiunile desfășurate cu obiecte, de a raționa și a forma păreri;
- ✓ Formarea motivării pozitive față de procesul de învățare;
- ✓ Educarea autonomiei în realizarea sarcinilor , capacitatea de a duce lucrurile la bun sfârșit;
- ✓ Educarea capacității de relaționare cu cei din jur;
- ✓ Formarea abilităților de autodeservire.

Pe durata realizării ședințelor cu părinții, se cereca specialiștii din domeniul educației incluzive să pună accentele pe următoarele aspecte:

- instruirea părinților cu privire la metode speciale (învățarea perceptiv mediată) de educație necesare pregătirii preșcolarului către instruirea în școală;
- oferirea suportului informațional despre tehnicile individuale educativcompensator de lucru cu copiii;
- familiarizarea cu programul psihopedagogic;
- consilierea în vederea creării unor relațiilor „ sănătoase,, între mamă și copil.
- Înlăturarea problemelor ce apar în urma stilurilor defectoase de educare.

BIBLIOGRAFIE

1. CZIKER, R. Educația și stimularea vizuala la copilul cu deficient de vedere. Cluj-Napoca: Presa Universitara Clujeana, 2001. 89 p.
2. FRUNZE, O. Aspecte educaționale în familiile copiilor cu cetitate. În: Kreatikon „Creativitate-formare-performanță”, Iași, ediția a IX-a 6-7 aprilie, 2012, p.599-604.
3. LAPOȘINA, E. Adaptarea socială a cuplului marital la rolul de părinte al copilului cu dizabilități. În: Asistența psihologică și socială ca factor al dezvoltării societății. Conferința științifică internațională jubiliară, Vol.II, 2010. p.4
4. ЕПИФАНЦЕВА, Т.; КИСИЛЕНКО, Т.; МОГИЛЕВА И.; СОЛОВЬЕВА, И.; ТИТКОВА Т. Настольная книга педагога-дефектолога. Ростов -на-Дону: Феникс, 2007. 486 с.
5. ТОДИС, К.Н. Особенности воспитания детей дошкольного возраста с нарушением зрения: практическое пособие для родителей / К.Н.Тодис, О.Т.Тодис. Ставрополь: Параграф, 2011, 107 с.